

Contra Rousseau

Es fa difícil d'imaginar un pensador que en la tradició occidental hagi tingut un ressò tan extraordinari de les seues idees i que aquestes siguin tan fluixes i tan inconsistents. Quan Jean-Jacques Rousseau obre la boca per enraonar d'educació, la impressió de desgavell és permanent. La defensa de la bondat natural de l'home, en quina quimera o imaginació és forjada? La suposada corrupció per part de la societat, a què ve? És possible un home aïllat de la societat de manera permanent? És possible pensar un home sol despullat de la seva sociabilitat? Rousseau recomana la lectura del *Robinson Crusoe* per fer-se cabal dels afanys de l'home que ha de sobreviure en una illa deserta. Afirmar que l'infant només ha d'aprendre a base dels seus experiments. No ha d'aprendre a través dels llibres sinó a través de l'observació directa. Ara bé, sense mestres i sense llibres, quant de temps perdut! Quant de temps malbaratat!

D'altra banda, Robinson Crusoe és un home sol que duu al cap una civilització —els seus prejudicis i els seus pesos ideològics. No és pas un ésser virginal ni net de tradicions. Tot el que escriu Rousseau cau com un castell de naips. No té cap solidesa.

L'home és un ésser dominat per la peresa, que justifica amb mil arguments fins i refistolats. L'home és un ésser, que si es desferma la seva animalitat interna, pot arribar a ser un destructor bestial. Basta la circumstància, l'esquerda, l'esclatxa per on pot eixir tota la violència, tota la maldat, tot el pus acumulat. La irrupció del desordre pot arribar a ser tempestuosa i brutal —com a la guerra de Iugoslàvia, com a la guerra d'Espanya del 36, com a la guerra de Txetxènia. A vegades és una metxa casual que s'has encès sense bomber a punt per sufocar-la; a vegades és una esquerda en el teixit col·lectiu; a vegades és una menuda oscil·lació que somou els fonaments fangosos de la bèstia, de l'estupidesa, de la mala llet acumulada.

Ara bé, el món, en aparença, pot arribar a semblar plàcid: el sol il·lumina una gran avinguda on noies adolescents xerren als bancs, gossos passegen llurs amos, el servei municipi-

pal de neteja arreplega els papers del terra, algun jubilat corre amb un tricicle com tornant a la més indefensa infantesa. Tot sembla tranquil.

I tanmateix, poca gent podia imaginar-se a Sarajevo que un dia infaust, darrere el mateix sol plàcid de cada dia, hi hauria edificis i homes cosits a trets, columnes de foc i el desordre violent de la guerra i la ferocitat sense entranyes ensenyorint-se de les avingudes assolades d'un qualsevol febrer.

Rousseau, l'inconsistent, no fa sinó una formulació còmoda que sempre ha tingut un èxit inusitat: l'home, deixat al seu albir, és un ésser bondadós que mira de sobreviure dignament. És una idea còmoda perquè podem seguir dormint en la peresa, en l'horitzontalitat més apetitosa. És una idea que no ens compromet a res ni ens obliga a redreçar res. No cal fer gran cosa —o pràcticament res.

La posició contrària obliga a la vetlla contínua; obliga a una milícia diligent per acallar les més mínimes aparicions de l'estúpid que tots duem dins; obliga a impedir que les esclatxes siguin massa grosses i puguin endur-se el dic de la convivència. El pantà tranquil de la democràcia que el sol daura.

Pensar que l'home és una bèstia peluda, animalasca i pèrfida ens obliga a pensar per ser més hàbils i més intel·ligents. Ens obliga a la trinxera de la cultura, a la inquietud dels llibres, al corcò de voler crear, perquè sabem que l'ordre és fràgil. Sabem que les tiranies acampen com l'agram. Sabem que la pau no és eterna. Sabem que l'humanisme només és una ullada de sol entre estepes borrascoses. Perquè es pot esquinçar la tela de la civilització amb una esgarrapada d'urpa feroç. Perquè la vida és breu i acaba en una tomba estesa al sol.

ANDREU LONCÀ

Andreu Loncà

EL SEGRE

5-3-2000